

Juhász Gyula védőügyvédje

Bojta Béla arcképéhez

Bojta Béláról két évtizeden át nem hallottam semmit. Azután egymás után kétszer is olvashattunk róla. A Nép szabadság tavaly karácsonyi számában olvashattuk, hogy a Nép köztársaság Elnöki Tanácsa „a szocialista igazságszolgáltatás terén végzett kiemelkedő munkássága elismerésül 70. születésnapja alkalmával a Munka Érdemrend arany fokozatával tüntette ki.” Egy hét sem telt bele, december 31-én közölték a lapok, hogy Bojta Béla, az Országos Ügyvédi Tanács volt elnöke, 70 éves korában, hosszas szenvedés után elhunyt.

Olvashattuk fől szabadság utáni pályafutásának rövid rajzát is. Az ideiglenes nemzeti kormány miniszterelnökségi államtitkára volt, 1948-ban ő szervezte meg a Nép bíróságok Országos Tanácsát, s ennek előbb bírálóját, majd elnöke lett. Az intézmény megszűnése után a Legfelsőbb Bíróság tanácselnökevé nevezték ki. 1956-tól ügyvédként működött, 1958–1962 között az Országos Ügyvédi Tanács elnöke volt.

Az Élet és Irodalom január 10-i számában Major Ottó adta hírül, hogy Bojta Béla 1949-ben 316 gépelt lap terjedelemben megírta önéletrajzát, majd ebből 1964–65-ben közlés végett kivonatokat készített száz lapon. Idez belőle néhány passzust, így többek közt azt, hogy Bojta mint 19 éves joghallgató 1918-ban egy szegedi diákgyűlésen fől szólalt a háborús cenzúra ellen a szabad gondolat védelmében.

Január 24-én ugyancsak az Élet és Irodalomban Sárló Sándor, aki a húszas évek elején Pór Tibor néven volt a Szeged című ellenzéki napilap (a Délmagyarországnak 1920 és 1925 között ez volt a kényszerű „álneve”) harcos tollforgatója, föllevenítette egyik emlékeit Bojtával kapcsolatban. Amikor érte Bojta még párbaft is vívott.

1923 januárjában Sárló Sándor egy Adyról szóló verse miatt megtámadta a Szegedi Új Nemzedék. A becsületsértő glossza íróját ellen Pór megbízásából Bojta — akkor még Burger — Béla pört indított. „Az ügyet — írta Sárló — két fokon is tárgyalták, én egyik tárgyaláson sem vettem részt (már nem voltam Szegeden). Bojta személyem kikapcsolásával vitte az ügyet, ambicionálta, hogy az ébredő újságról elmarasztalják. Ez — mint jóval később megtudtam — első fokon nem sikerült, de másodfokon igen. A lovagias ügy a táblai tárgyaláson keletkezett, ahol az alperes, látva, hogy ügye veszve van, pimaszkodni kezdett Bojtával. Bojta a fegyvertényt elhallgatta előttem. Csak 1955-ben szereztem róla tudomást. Péter László József Attila Szegeden című tanulmányából.”

Major Ottó szerint Bojta Béla 1926-tól részt vett a munkásmozgalomban. Ez számomra is meglepetés, mert nem találkoztam nevével a helyi munkásmozgalom történetére vonatkozó földolgozásokban, visszaemlékezésekben. Kételkedni még sincs okom benne, ha a tagkönyvében ez az évszám áll.

Tudok azonban Bojta Béla olyan tevékenységéről, melyet nem Sárló, sem Major nem említ, s bizonyára nem szól róla Bojta maga sem az emlékezéseiben, hiszen ha írt volna róla, Major aligha hagyja említetlenül. Juhász Gyula védője volt 1925-ben, amikor a költőt pörbe fogta az ellenforradalmi kormánybiztos, a szegedi szélsőjobb vezére, Dr. Dobay Gyula.

Juhász Gyula 1924. szeptember 17-én „Nem akarunk többé...” címmel és kezdettel névtelenül vezércik-

ket írt a Szegedbe, s ebben élesen támadta szegedi fajvédők 14-i nagygyűlésének szónokait, Dobay Gyulát, Balló Istvánt, Tóth Imrét, Korom Mihályt és Schmidt Ferencet. Dobayt „népszerűtlen népvézérnek”, „levetelt kormánybiztosnak” titulálta, s a vérgis sértett ügyvéd az ismeretlen szerzőt becsületsértésért és rágalmozásért pörölte be.

A szegedi törvényszék előtt a költő még védő nélkül jelent meg, de amikor mindkét föllebbezésére a királyi tábla Muntyán-tanácsa elé került az ügy, 1926. augusztus 26-án már Burger Béla volt Juhász Gyula védője.

A Délmagyarország másnapi tudósítása szerint Dobay vádbeszédére Burger Béla így felelt:

— Dobay fél órán át sértette Juhász Gyulát, holott az lett volna kötelessége, hogy jogorvoslatát fejtegetse. Elfogultan kezdte hozzá ehhez a beszédhez, mert Juhász Gyula a legnagyobb élő magyar költő, Csokonai, Petőfi és Ady virágja. Ő aki elolvassa a cikk utolsó öt sorát, látja, hogy egy haladó becsületes magyar ember írta, aki konszolidációt, fejlődést és békét akar.

Ezen a gyűlésen provokálás történt a munkássággal szemben. Juhász sohasem tagadta, hogy a munkásságért küzd önzetlenül, szegény marad és szegény lesz, de költő. Azon a gyűlésen polgárháborút hirdettek. Dobay is beszélt ott, és exponálta magát oly célként, amelyek megérdemlik a kritikát. Ez az ügy nem egyszerű ügy. Itt a sajtószabadságról van szó, a törvényszék ítélete sérti a sajtószabadságot, és megöli a kritikát...

„Az elnök ezért rendutasítja a védőt” — írja a tudósítás. De a védő folytatta: véglegesen Juhász Gyula cikkét, kimutatta, hogy nem rágalmozás egyik megállapítása sem. „A kur-

zus gyilkosairól és tolvajairól ír Juhász — mondja. — Ő csak a jogos kritikát teljesítette... A törvény nem véd a hüségöt... Juhász Gyulát nem lehet elítélni!”

Dobay megegyezzen a költőre támadt:

— Ez az ember nem érdemel kíméletet, tisztán a rosszindulat vezette hitvány, nyomorult pénzért írt!

Juhász Gyula türtőztette magát, amikor válaszolt Dobaynak.

A költő számos más írásában is pellengerre tűzi Dobaynak, aki a háború alatt a hadifogolyügyek helyi irányítója volt, ebbéli élményeiből írott gyatra színművét, a Nikolájt, melyet 1920-ban és 1925-ben mint színházi bizottsági tag, a városi színházra erőltetett. Juhász Gyula most ezt mondotta:

— En nem gyűlölöm Dobay Gyulát, nem is ellene írtam a cikket, ha olvasni tudna, látná ő is. Azt már régen tudtam, hogy a Nikoláj szerzője nem tud írni, de hogy olvasni sem...

Újabb tárgyaláson, 1926. április 28-án a tábla föllementette a költőt. „A közéleti szereplő — mondotta Kovács Rókus ítéletáblai elnök — túrni tartozik a jogos kritikát.”

Hadd emeljem ki ezúttal csak egyetlen mondatot Bojtá Béla védőbeszédéből. József Attila makói tanára, Galamb Ödön jegyezte föl könyvében ezt a kis epizódot:

„Juhászt Attilával többször felkerestük Szegeden. Ballagtunk a szűk, azóta újjáépített Tisza-parti utcákon. Juhász előttünk, talán valamely festő barátjával.

— Milyen különös érzés — jegyezte meg Attila —, hogy itt megy előttünk Magyarország legnagyobb költője.” Ugyanezt mondta Bojta Béla is a Horthy-rendszer bírósága előtt.

Péter László

Égig érő kémények

A levegő tisztaságát védő szigorú előírások az utóbbi évtizedekben alaposan „megnyújtották” a gyárak, üzemek, kazánok és hőerőművek kéményeit. A korábbi 30–50–100 méteres füstpipálók napjainkban inkább csak középtermetűnek számítanak — az újabb építmények tekintélyes hányada jóval magasabb régiókban bocsátja ki korommal, pernyével, kénés gázokkal és egyéb égési termékekkel szennyezett szállításnyát.

Hazánkban a kéménydialak között is a legtermesebb a gyöngyösvontai 200 méteres óriás, amelyet három évvel ezelőtt emelt a Gyárkéményépítő Vállalat kollektívája. Az építőkől származik a tréfás-találó elnevezés is: Góliát. Az újszerű technológiával, csúszszaluzással készített karcsú betonépítmény — alul 13 méter 66, felül 13 méter 39 centi az átmérője — óránként mintegy hétmillió köbméter füstgázt szippant ki a visontai hőerőmű kazánjaiból. Súlya „mindössze” 15 ezer tonna, s egybekötött 10 000 tonna betont, 1500 tonna hő- és saválló köszívcsot építettek be falaiba.

Méreteinek megfelelően rendkívül erős a huzata is: a gázokat, füstöket olyan erővel szívja el, hogy bárki fejéről lerántaná a fülig behúzott sapkát. A füstoszlopot óránként 58 kilométeres sebességgel löki a magasba.

Építését, növekedését annak idején geodáták figyelték érzékeny műszerekkel, hiszen az előírásoktól való legkisebb eltérés is komoly statikai és egyéb károsodásokkal járt volna. Az építők dicseretére szóljon: Góliát keményen állja a leg-erősebb viharokat, szélrohalmokat, a hideget és a tűző napsütést egyaránt. Az igazsághoz tartozik azonban, hogy a gyárkéményesek a mérnöki pontosságú előírások egyikét megszegték. A 22 méteres csomakúp alakú lábazaton álló kéménymostornak ugyanis kerekben 200 méteresnek kellett volna lennie — ők azonban ezt 25 centivel megtoldták. A szabálysértés oka és magyará-

zata a százhalombattai vezetőtársaké, amely pontosan 200 méter magasban „végződik”. A visontai építők a plusz 25 centivel elérték, hogy nevükhöz fűződik az ország legmagasabb betonépítményének felhúzása.

A tervek szerint egyébként 1971-ben elkészül a Góliát-család újabb tagja, Százhalombatta második 200 méter magas kéménye. Tervei már készülnek, s könnyen lehet, hogy — a szabálysértést elkerülendő — már a tervezőszintalon 30–40 centivel megtézik a magasság-előírányzatot, hogy ismét Százhalombattán legyen az ország legmagasabb betonépítménye.

Mechanikai delfin

Leningrádi egyetemisták acélból, műanyagból és főlvezetőköl mechanikai delfint szerkesztettek. A „delfingép” nagy sebességgel tud úszni, lemerül a vízben, a víz felszínén ugrándozik, egyszerű pontosan úgy viselkedik, mint az igazi delfin. A fekete lakkal borított modell pontosan utánozza a tengeri állat formáját. Kezeli rádióirányítással működési a szerkezetet, amelynek villanymotorjait akkumulátorok táplálják.

A szovjet mérnökök ezen a modellen tanulmányozták a mozgó farokuszonyok munkabírását, az ilyen fajta mozgatószerkezeteknek a hajógyártásban való esetleges felhasználását.

Piac a pácban

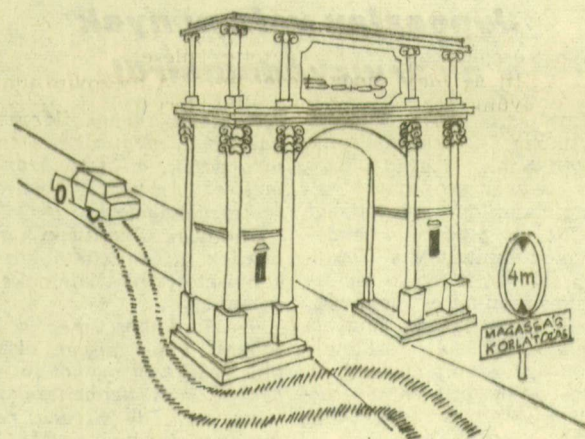
Ha nem is szép szó a pác, azért eléggé kifejező. Mert a piac — ahogy például a KISOSZ Csongrád megyei szervezetének leveleiből is értesülhetünk róla — kétszeresen is pácban van. A Marx téri piacról van megint szó, ahol télen a hó, más évszakokban a szemét okoz sok gondot azoknak a kis- és nagykereskedőknek, akik többek között a takarításért fizetik a helypénzt. S ha esik az eső, akkor különösen szemléletes válik, hogy pácban van a piac.

Úgy hírlík, most újabban azért jutott pácba, mert a városi tanács szolgáltató üzemé, amelyhez a piacok tar-

toznak, kénytelen volt felbontani a szerződést a kommunális vállalattal, amely utóbbi mindaddig fölvetta a pénzát a piac takarításáért. S mivel az ugyancsak tanácsresen is pácban van. A önköltséges üzemen kívül nem nagyon akad köztisztasági jellegű vállalat Szegeden, hát ugyancsak nehéz lesz megfelelő vállalkozóra akadni. Mert az, amire már volt régebben is példa — amikor a városgazdálkodási vállalattal vitázott hasonló ügyben a szolgáltató üzem —, hogy a pénzbeszedők, el- lenőrök takarítsanak, nem megoldás.

V. M.

Nagyképű kisautós

Taxiba ültünk, hogy ne vesztegezzük az időt. A bukméker iroda tömve volt. Turner úr, az „emigráns magyar kormány feje”, a Magyar Felszabadítási Egyetemes Alap ügyvezető elnöke ingujjban és nadrágtartóban, boszorkányos gyorsasággal adta ki a tikketteket, és szedte be a pénzt. Ruth mint ismerős üdvözölte, s közölte, hogy halaszthatatlan ügyben akarunk vele beszélni.

— Fél kettőig szó sem lehet róla — mondta Turner. — Jöjjenek vissza fél kettőkor... A Livingstone Derbyt nem hagyhatom ki...

Beleegyeztünk, hogy fél kettőig várunk. Turner úr pedig ismét belemerült a tikketteibe, és csak akkor vettük észre az ajtón függő táblát: „Fogadjon nálunk a Livingstone Derbyre! Kasz-százárás fél kettőkor!”

En kissé furcsának találtam, hogy egy ilyen fontos személyiség, mint Turner úr, aki a kinti magyarok vezetőjének vallja magát, többre becsüli a fogadásokon keresett dollárokat, mint a magyarok sorsdöntő kérdéseit. Ruthot azonban másképpen nevelték, ő mindezt természetesen vette. En is megnyugodtam, hiszen fél kettőkor még nem késő. Banless háromra jelezte látogatását, addig még cselekedhetünk.

Fél kettő előtt tíz perccel már ott voltunk a bukméker irodában. A fogadók a pultnál tolongtak.

— Öt dollárt a hetesre! — Ötven dollárral a befutóra az egy-három... Természetesen oda-vissza!

— Rosyra nem fogadok. Majd ha ló leszek! Virslinek való az, nem versenylónak! Turner úr tábornokhoz illő bátorsággal és hidegvérrel állta az ostromot. Pontosan fél kettőkor felberregett a telefon. Turner úr felvette, s beleszólt:

— Oké! Még sokan álltak a pult előtt, kezükben a bankjegyekkel, hogy ne mulasszák el a pénzüket elveszíteni. Turner azonban ügyet sem vetett rájuk. Felvette a zakóját, meghúzta meglazított nyakkendőjét, és ünnepélyesen bejelentette:

— Uraim, zárunk! Megjött a körtelefon... A hopton maradt ügyfelek sztkozódottak, de a bukméker nem törődött velük. Intett, hogy fáradjunk be az irodájába. Az üvegfülkében leül-

tetett bennünket, s hamarosan egy üveget vett elő az íróasztalából.

— Ígyál, fiam! Valódi magyar barack. — Aztán legyintve hozzátette: — Már amilyen valódit ma csinálnak. Közel sem jöhet ahhoz, amelyet annak idején az én szeszgyáramban magamnak főztem.

— Ígyál fiam! Valódi magyar barack. — Aztán legyintve hozzátette: — Már amilyen valódit ma csinálnak. Közel sem jöhet ahhoz, amelyet annak idején az én szeszgyáramban magamnak főztem.

En alig-alig kortyoltam belőle. Meg akartam őrizni a józanságomat. Turner viszont alaposan meghúzta az italt. Csak úgy üvegből ivott, ahogyan az aratók szokták erősíteni magukat az aratópálínkával.

— Nos, fiam, hallgatlak.

Bántott a tegező hang, de nem akartam kikérni magamnak, hiszen megvolt nekem anélkül is a magam baja. Minek vesszek össze még Turnerrel is? Az exaltábormagy és jelenlegi bukméker meglehetősen figyelmesen hallgatott végig. Amikor befejeztem Beanless látogatásának történetét, felugrott a karosszékéből, s járkálni kezdett a parányi üvegkalitkában:

— Ugy, tehát jól sejtettem! A CIA-ban egyesek azt hiszik, hogy Csánkó használható ember. Most már értem, hogy miért nem én...

Elhallgatott. Négy-öt kört szó nélkül tett meg. Aztán hozzám fordult.

— Fiam, neked a magyar haza iránti szent kötelességed segíteni annak a gyűlevész társaságnak a leleplezésében. Még hogy Csánkó vezérezredes! Még hogy az emigráns magyar kormány feje! Nevetnem kell! Közönséges szélhámos! Es most a kezemben van! Majd adok én neki New York-i teát!

— És Mr. Banless... — vettem közbe.

— Rá se ránts, fiam! Az a Banless egy közönséges kontár. Bíz csak rám! Majd szerzek én neked állást! És különben is, holnap reggelre olyan híred lesz, hogy nem lesz nehéz elhelyezkedni. Banless pedig alighanem beadhatja a nyugdíjkérelmet. Eppen ideje, hogy kitegyék a szűrét. Amít velem is művelt...

(Folytatjuk.)

— Véged van, drágám — mondta könnyek között, de tárgyilagos hangján. Ezek az amerikai lányok a legmeglepőbb helyzetekben is racionálisak tudnak lenni, viszont a legracionálisabb dolgokban is érzelmesek. — És most mit akarsz tenni? Ha ígent mondasz Banlessnek, soha többé nem láthatlak... Nem élném túl...

Megnyugtattam, hogy nem mondok ígent. Erre azonban még nyugtalanabb lett.

— Ha nem engedelmessz, megtalálják a módját, hogy megszéldítsenek. Nem is tudom mit lehetne tenni.

Most már ketten voltunk tanácstalanok. Becsületszavamra mondom, nincs igazuk azoknak, akik azt állítják, hogy kettesben a bajokat is könnyebben elviselni. A helyzet továbbra is elviselhetetlennek látszott.

Ültünk és hallgattunk. Aztán Ruth a fejéhez kapott.

— Turner! — mondta.

— Kicsoda?

— Hát Turner. Az a fickó, aki megkeresett, hogy beszéljek veled, aki azt hiszi, hogy Csánkó cinkosa vagy. Megkeressük, és tanácsot kérünk tőle.

— Megörültél? Miért segítene ő Csánkó cinkosának?

— Annak nem. De neked igen. Mert szépen elmagyarázzuk neki, hogy te nem vagy Csánkó cinkosa, és hogy milyen pácba kerültél. Segíteni fog rajtad, ha másért nem, hát azért, hogy üssön Csánkón. Hiszen végeredményben Csánkó miatt kerültél ilyen helyzetbe...